

Ekonomide Yeni Strateji İhtiyacı

Öyle görünüyor ki, 2008 yılı da hepimizi yoracak bir yıl olacak. Global mali piyasalarda sonbahar tüm şiddetiyle sürüyor. Doğada nasıl renkler canlılıklarını yitirmeye başladı ,yeşil ve mavinin yerini sarı ve gri aldıysa , mali piyasalarda da yaz şenliğinin sonu geldi gibi görünüyor. Her şenliğin sonunda olduğu gibi geride dağılmış bir mekan ve yorgun bir kalabalık kalacak. Eğlence devam ederken içkileri masadan kaldırmayan merkez bankaları ve ekonomi yönetimleri ortalığı toplamakta epey zorlanacaklar. Çünkü hem mali piyasalarda hem de ekonomide küçülme çok sancılı ve acıdır.

ABD’de konut kredileri piyasasında aşırı risk alındığının anlaşılmasıyla başlayan krizin ikinci dalgası beklenenden de daha büyük oldu. Bank of America, Citibank, Vachova gibi büyük bankalar, Wall-Mart,Macy’s, Target gibi büyük perakende zincirleri; Microsoft, Apple gibi devler üçüncü çeyrek bilançolarında birbiri ardına büyük zararlar açıklamaya başladılar. Mali sektörde netleşen bilanço hasarının, mali kesim dışına taşınması sonucunda orataya çıkan bilanço hasarı da beklenenin üzerinde.

Öte yandan petrolün fiyatı neredeyse 100 dolar sınırına dayandı. Öyle görünüyor ki kendi kendini besleyen olumsuz bir sürece girildi. Çünkü riskin büyüklüğü bilinmediği için fiyatlaması yapılamıyor. Yıl sonu bilançoları açıklandığında resim çok daha iyi görülecektir.

Hızla düşen varlık fiyatları sadece mali sistemin zararlarını büyütmekle kalmıyor, negatif servet etkisi nedeniyle talebin öngörülenden de daha hızlı daralması sonucunu doğuruyor. Dolayısıyla global ekonominin itici gücü olan ABD ekonomisi, şimdi her zamankinden daha çok resesyona yakın duruyor. Ne yazık ki global ekonomide ABD’nin boşluğunu dolduracak bir alternatif de yok.

Gelişmekte olan ülkeler şimdilik bu kaostan etkilenmiş gibi görünmeseler de, global ekonominin yavaşlaması ve petrol başta olmak üzere hammadde fiyatlarındaki artış, ister istemez gelişmekte olan ülkeleri de bu sürecin içine çekecektir. Bizim gibi ülkelerde yaşayanlar da gelişmiş ülkelerin şirketler kesimi ve hane halkları da bu dönemin etkisini hep birlikte hissedecekler.

Sadece makro ekonomik temelleri sağlam gelişmekte olan ülkeler bu kaostan daha az yara ile kurtulabilirler.

Türkiye’ye gelince 2007 yılını siyasi tartışmalara kurban ettik. Ne yazık ki, 2007 yılının siyasi riskleri 2008’e doğru uzayacak. Ekonomi siyasetin gölgesinde kalmaya devam ediyor. Türkiye’yi Kuzey Irak bataklığına çekmek isteyen PKK’nın saldırılarını tırmandırması, Kuzey Irak ilgili vahim gelişmeler ve bu bağlamda zaten yaralı olan Türk-ABD ilişkisinin bir kez daha test edilmesi ekonomiyi gündemin alt sıralarına attı. Zaten seçim kararı alındığı andan itibaren, ekonomi hükümetin gündeminden çıkmıştı. Seçimlerden epey sonra açıklanan ve stratejik olmaktan bir hayli uzak, daha çok bir niyet beyanı şeklindeki “eylem planı” dışında da ekonomi gündemdeki yerini alamadı.

2008 bütçesine baktığımızda da ekonominin açmazlarının ve global ekonomide yaşanan gelişmelerin pek dikkate alınmadığı görülüyor.

Olması gereken 2008 bütçesinin sıkı maliye politikası vaat etmesiydi. Oysa bu bütçe yarı sıkı bir maliye politikası vaat ediyor. Dolayısıyla merkez bankasının hızlı faiz indirimi için eli serbest değil.Yani reel faizler yüksek olmaya devam edecek. Para politikası mevcut sıkılıkta sürecek. Bu da aşırı değerli Türk lirası şikayetlerinin sürmesi anlamına geliyor.

2008’de hedeflenen bütçe açığı milli gelirin yüzde 2.5’i yani 17,7 milyar. 2007’de bu oran yüzde 2,3 olarak tahmin edilmiş. 2006 yılında ise bütçe açığının milli gelire oranı yüzde 1’in altındaydı.2008 yılı için büyüme hedefi yüzde 5.5, enflasyon hedefi ise yüzde 4. Toplam giderlerde , reel olarak artmayacağı varsayılarak , yüzde 9.6 artış öngörülmüş. Gelirlerde ise öngörülen artış yüzde 8.8. Gelirlerdeki en büyük artış kalemi ise vergiler. Vergilerin yüzde 13.3 artacağı öngörülmüş.Sadece ÖTV ve KDV artışlarıyla bu hedefin tutturulması mümkün değil.Kaldı ki bu iki kaleme de 2007 hedefi tutturulamamış ve hedefin epey altında kalınmıştı.Bu nedenle bütçenin gelir hedefleri sorunlu görünüyor.

Öte yandan AKP’nin seçim beyannamesinde yer alan ve geçtiğimiz hafta ekonomiden sorumlu devlet

bakanı Mehmet Şimşek tarafından gerçekleştirileceği vaadi yinelenen, işgücü üzerindeki yüklerin hafifletilmesinin maliyeti bütçede yer almıyor. Oysa aşırı değerli kurla rekabet etmekte zorlanan sanayici için primlerin 2008 yılında 5 puan indirilmesi; daha sonra bunu 2 puanlık indirimlerin takip etmesi ve işgücü piyasasında kıdem tazminatlarıyla ilgili esnek düzenlemeler en önemli destek olarak görülüyordu. Bu düzenleme yapılmadığı ya da sıkı para politikası terk edilmediği takdirde 2008'de ihracatın dolar bazında yüzde 12,5 artması, ithalat artışının yüzde 9,6'da kalması pek olası görünmüyor. Bu koşullarda büyüme hedefinin tutturulması da zor görünüyor.

Kısaca 2008 yılı bütçesi para politikasının alanını daralttığı için, sanayii dış rekabette zorlanmaya devam edecek ve işsizlik sorunu tüm ağırlığıyla sürecektir. Üstelik YTL deki değerlenme devam edecek gibi duruyor.Çünkü dolar, FED ve Avrupa Merkez Bankası arasındaki görüş farklılığına bağlı olarak gelecek aylarda bir miktar daha gerileyebilir. Her ne kadar Ağustos ayında yaşanan global çalkantı sonucu YTL bir miktar değer kaybetmişse de, bu durum çok uzun sürmemiş FED'in para politikasının yön değiştirmesiyle değerlendirme daha da hızlanmıştır. Daha kötüsü 2007 yılından itibaren verimlilik artışı sınırlı kalırken, reel ücretler ciddi bir şekilde yükselmiştir. Yani Türk sanayi rekabet gücü bir önceki yıla göre daha da gerilemiştir. En az bunun kadar önemli bir diğer sorun da şirketler kesiminin aşırı değerli YTL ile baş edebilmek için daha ucuz olan yabancı para cinsinden borçlanıp, faaliyetlerini yerli para cinsinden yürütmesidir. Şirketler, taşıdıkları kur riski arttıkça, kurdaki ani dalgalanmanın sonuçlarından korunmak için servetlerini yabancı para cinsinden tutmayı tercih ediyorlar. Yani Türk işadamları üretim kapasitelerini büyütmek, teknolojilerini yenilemek ve rekabet güçlerini artırmak için şirketlerine aktarabilecekleri bir kaynağı, mevcut üretim düzeyini sürdürmek ve riske karşı korunmak için kullanıyorlar. Bu da ekonominin rekabet kapasitesini törpülüyor. Dolayısıyla yapmamız gereken sıçramayı bir türlü yapamıyoruz.

Kaldı ki,iç talebin sınırlı da olsa canlanmaya başladığı bir dönemde YTL'nin bu kadar değerlendirilmesi cari açığı yeniden tırmandırmaya başlayacaktır. Bu da orta vadede yeni bir kur şokuna zemin hazırlarken büyümeyi de düşürecektir. Global mali piyasaları etkisi altına alan kara bulutları da dikkate aldığımızda ekonominin giderek dar boğaza girdiğini söylememiz abartılı olmaz.Son iki yılın neredeyse boş geçirilmesi

ve ekonomik reformların geciktirilmesinin bedeli ne yazık ki ödenecek. Her ne kadar Hükümet başta sosyal güvenlik reformu olmak üzere yapısal reformları yeniden ele alacağını açıklamışsa da, öncelik, artık etkisini daha hızlı gösterecek olan kısa vadeli önlemlerdir. Bu önlemlerin başında ise Merkez Bankasının elini rahatlatacak, enflasyonla mücadelede yardımcı olacak ve para politikasına daha geniş bir alan bırakacak sıkı maliye politikası uygulaması geliyor. Burada da öncelik, bütçe açığını, milli gelirin yüzde 2.5'üğündan yüzde 1-1.5 aralığına çekecek önlemlerin alınması olmalıdır. Bunun yanısıra niyet beyanı dışında Türkiye'nin ciddi ve stratejik bir ekonomi programına şiddetle ihtiyacı var. Aksi halde büyüme mi enflasyon mu kısır döngüsüne tekrar girmemiz kaçınılmaz.

AB ile ilişkilere gelince, heyecanımızdan çok şey kaybettiğimiz açık. 2001 krizinden sonra Türk ekonomisinin IMF ile birlikte iki önemli çapasını oluşturan Avrupa Birliği cephesinde işler iyi gitmiyor. Hem Türkiye hem de AB birbirinden bir hayli soğumuş görünüyor. Ancak iki taraf da şimdilik "miş" gibi yaparak bu ilişkiyi sürdürmeye çalışıyorlar. Örneğin, Avrupa Birliği Komisyonu'nun (AB) 2007 İlerleme Raporu geçen hafta geçmiş yıllara göre sessiz sedasız denilebilecek bir şekilde yayımlandı. Ne daha önceki yıllarda olduğu gibi şiddetli tartışmalara ne de lehte ya da aleyhte tepkilere konu oldu. Bunda şaşılacak bir şey yok. Çünkü Almanya'da Merkel'in ve Fransa'da Sarkozy'nin işbaşına gelmesinden sonra iki taraf da birbirinden bir hayli uzaklaşmış durumda. Bugüne dek bir başlıkta müzakere bitti ve dosya "geçici olarak kapatıldı." Dört başlıkta ise müzakereler devam ediyor. Sekiz başlık zaten Kıbrıs anlaşmazlığı nedeniyle askıda, beş tanesini de doğrudan üyelikle ilgili olduklarını öne sürerek Sarkozy fiilen askıya aldırdı. Öte yandan AKP de AB konusunda çok istekli değil,tam tersine son derece isteksiz.Son iki yıldır bu konuda işi ağırdan alarak AB çapasını korumak ve zaman kazanmak istiyor. Gerçek şu ki, AB üyeliği konusunda bu belirsizlik uzun süre devam edemez. Tıpkı ekonomide yeni bir stratejik program ihtiyacımız olduğu kadar, AB ile ilişkilerin yönünü ve hızını belirleyecek yeni bir politikalar setine de ihtiyacımız var.Aksi takdirde dış politikada ve ekonomide global dünya ile ritmi tutturmamız mümkün olmayacaktır. Ekonomik ve siyasi sıkışıklıklar, tıkanıklıklar hatta krizler birbirini izleyecektir.